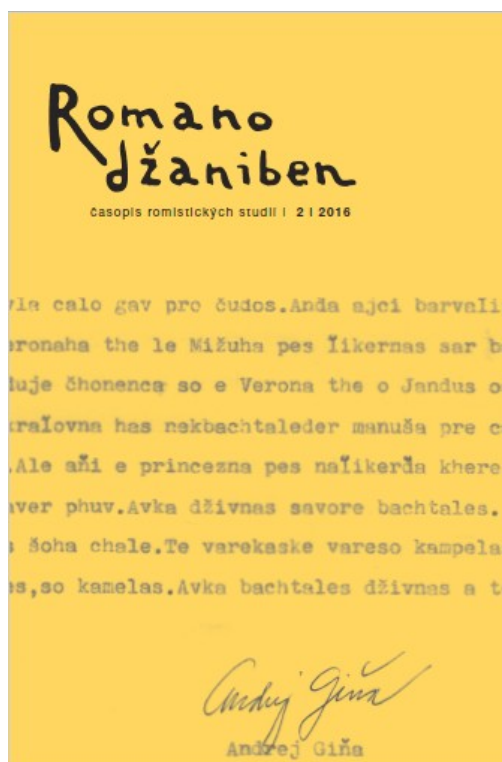
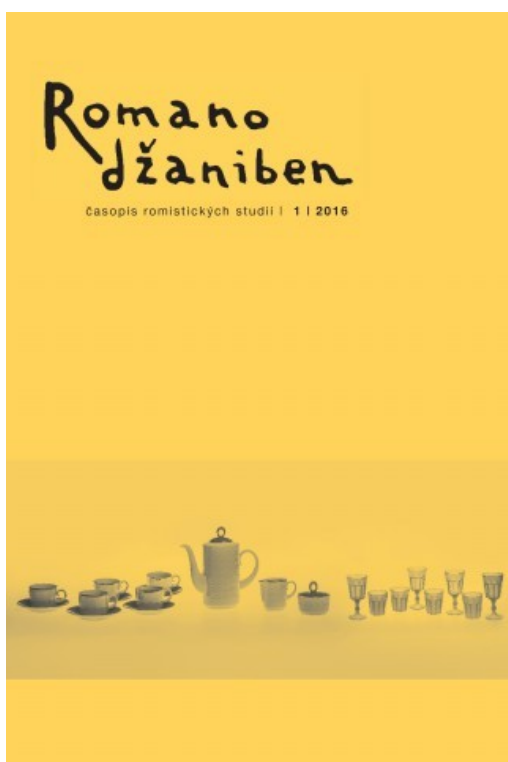

Romano džaniben

VÝROČNÍ ZPRÁVA

ZA ROK 2016

I

Biskupcova 1866/85
130 00 Praha 3
IČO: 62941305 DIČ: CZ 62941305
č. ú. ČSOB 161582339/0300
ředitelka spolku: Mgr. Lada Víková
email: dzaniben@email.cz
www.dzaniben.cz

Obsah výroční zprávy

Obsah	2
Spolek Romano džaniben	3
Časopis Romano džaniben	4
Historie časopisu	4
Současnost časopisu	4
Složení výkonné redakce	4
Redakční rada časopisu Romano džaniben	5
Struktura časopisu	6
Personální zázemí spolku	8
Časopis Romano džaniben v roce 2016	10
Romano džaniben – 1/2016	12
Romano džaniben - 2/2016	14
Financování časopisu	16
Další aktivity spolku v roce 2016	17
Romano džaniben: on-line přístup k romským textům	17
Romistické utopie	20
Dějiny Romů ve výuce	25
Propagace	28
Zhodnocení roku 2016	29

Spolek Romano džaniben

Posláním spolku Romano džaniben je rozšiřovat povědomí o historii, jazyce a kultuře Romů mezi odbornou i širokou veřejností především prostřednictvím publikační a vzdělávací činnosti, a přispívat tak k překonávání bariér plynoucích ze vzájemné neznalosti.

Historie spolku, dříve sdružení, sahá do roku 1994, kdy přední česká indoložka a romistka Milena Hübschmannová se svými přáteli založila Nadaci Romano džaniben. Ta od roku 2005 do roku 2013 existovala pod názvem o. s. Romano džaniben a k 1. 1. 2014 se stala spolkem.

Téměř výhradní činností Romano džaniben bylo do roku 2005 vydávání stejnojmenného časopisu romistických studií, od roku 2005 se pak věnuje i dalším projektům, většinou edičního a vzdělávacího charakteru.

Časopis Romano džaniben

Časopis romistických studií

Časopis Romano džaniben je jediným recenzovaným periodikem v Česku, které se systematicky věnuje jazyku, historii a kultuře Romů v nejširším slova smyslu. Snaží se publikovat podložené a fundované informace z celého spektra humanitních oborů. Vedle odborných textů věnuje Romano džaniben prostor i autorské tvorbě romských literátů, portrétům romských osobností a umělců, recenzím a anotacím odborné romistické literatury a beletrie romských autorů.

Historie časopisu

U zrodu tohoto v současné době jediného romistického časopisu v ČR stála doc. Milena Hübschmannová, zakladatelka romistiky na FF UK v Praze, se svými přáteli. Ti se také na podobě časopisu výrazně podíleli, jmenovitě (řazeno abecedně): Zbyněk Andrš, Ruben Pellar, Hana Šebková, Anna Žigová a Edita Žlnayová. Skladba Redakční rady a technické redakce se v průběhu let obměňovala. Časopis vychází nepřetržitě od roku 1994, do roku 2002 měl čtvrtletní periodicitu, jednotlivá vydání čítala v průměru 100 stran. Výraznější změny zaznamenal časopis v roce 2002, kdy o. s. Romano džaniben začalo na jeho vydávání spolupracovat s nakladatelstvím G plus G. Od té doby časopis vychází pololetně v průměru o 170 stranách a má současnou grafickou podobu, od prvního čísla roku 2012 pouze došlo k návratu k původnímu, menšímu formátu. Milena Hübschmannová redakci časopisu vedla celých 11 let do roku 2005, kdy tragicky zahynula, a šéfredaktorství na následující 3 roky převzal Peter Wagner. V roce 2009 se ho ujaly Jana Kramářová a po ní Eva Zdařilová, která v roce 2011 odešla na mateřskou dovolenou. Ta vedení redakce předala Pavlu Kubaníkovi a Heleně Sadílkové. Od podzimu 2013 je ředitelkou sdružení, resp. spolku Lada Viková.

Současnost časopisu

V roce 2010 byl časopis zařazen na seznam recenzovaných neimpaktovaných periodik spravovaný Radou pro vědu a výzkum. Kromě publikování odborných recenzovaných článků se ale na podobě časopisu nic jiného nemění: Romano džaniben i nadále otiskuje také popularizační články přístupné nejširší veřejnosti, aby tak zůstal informační, referenční a diskusní platformou pro celou řadu profesních skupin a především pro Romy samotné.

Složení výkonné redakce v roce 2016:

Šéfredaktoři: Pavel Kubaník, Helena Sadílková

Redaktoři: Lada Viková

Technické redaktorky: Jiřina Stolařová Kuklová, Eva Zdařilová

Redakční rada časopisu Romano džaniben:

Redakční rada časopisu zodpovídá za jeho odbornou a obsahovou stránku. Její členové jsou vybíráni dle svého působení a erudice v jednotlivých vědeckých oblastech, do kterých romistika zasahuje. Redakční rada časopisu navrhuje členy Odborné poradní a konzultační skupiny, kteří jsou odpovědní za recenzování zaslaných příspěvků a jejich doporučení či nedoporučení k publikování. Konečné rozhodnutí o publikování však je na členech rady.

Redakční rada se schází minimálně jednou ročně a na tomto setkání projednává a schvaluje další směřování časopisu a ediční plán. Členství v redakční radě není honorováno.

Členové:

Mgr. Michael Beníšek
Seminář romistiky, Katedra středoevropských studií, FF UK Praha

Jan Červenka, Ph.D.
Seminář romistiky, Katedra středoevropských studií, FF UK Praha

Viktor Elšík, Ph.D.
Ústav obecné lingvistiky, FF UK Praha

Mgr. Lucie Fuková

PhDr. Jana Horváthová
Muzeum romské kultury v Brně

PhDr. Anna Jurová, CSc.
Spoločenskovedný ústav Slovenskej akadémie vied

PhDr. Arne B. Mann, CSc.
Ústav etnológie Slovenskej akadémie vied

Alexander Mušinka, Ph.D.
Ústav rómskych štúdií

Tatiana Podolinska, Ph.D.
Ústav etnológie Slovenskej akadémie vied

Helena Sadílková, Ph.D.
Seminář romistiky, Katedra středoevropských studií, FF UK Praha; o.s. Romano Džaniben

Mgr. Lada Viková
Katedra sociálních věd, FF Univerzita Pardubice; o.s. Romano Džaniben

Dipl.-Phys. Peter Wagner
bývalý šéfredaktor Romano Džaniben

Struktura časopisu

RECENZOVANÁ ČÁST

Od roku 2009 minimálně polovinu časopisu tvoří vědecké články odborníků působících na poli celé řady vědních oborů, z nichž je možno nahlížet na historii, kulturu a jazyk Romů. Jejich odbornou úroveň a vědecký přínos před publikováním zhodnotí nezávisle na sobě dva recenzenti.

Příspěvky do recenzované části časopisu podléhají před publikováním recenznímu řízení. Texty jsou po přijetí redakcí a po vyhodnocení formálních náležitostí šéfredaktorem anonymizovány a předány k posouzení dvěma odborníkům. Odborníci jsou vybíráni podle zaměření posuzovaného textu z okruhu Redakční rady nebo Odborné poradní a konzultační skupiny. Vypracované posudky příspěvky k publikování doporučí, doporučí po přepracování nebo nedoporučí. V případě nejasností je text předán k posouzení ještě třetímu recenzentovi.

NERECENZOVANÁ ČÁST

V časopise i přes odborné zaměření zůstávají nadále zachovány níže uvedené rubriky. V České republice totiž dosud nevychází jiné periodikum, které by pravidelně věnovalo rozsáhlejší prostor memorátům především z období II. světové války, textům psaným v romštině, prezentaci romských osobností a recenzím a anotacím romistické literatury. Redakce časopisu Romano džaniben přitom publikování tohoto typu textů a informací považuje za stejně zásadní jako je přinášení nových vědeckých poznatků, a proto jim i do budoucna bude věnovat stejnou péči.

Literatura

V této rubrice jsou pravidelně zveřejňovány autorské texty zavedených nebo začínajících romských spisovatelů. V případě autorů píšících romsky jsou jejich texty publikovány vždy v originále s českým nebo slovenským překladem, díla psaná v ostatních jazycích jsou publikována v českém překladu (resp. v českém originále). Ukázky jsou doplněny minimálně krátkou biografickou poznámkou o autorovi. Stále jsme otevření k navázání nových kontaktů na autory, jejichž díla dosud v časopise nebyla publikována, abychom je mohli v časopise představit.

Portrét osobnosti / Rozhovor

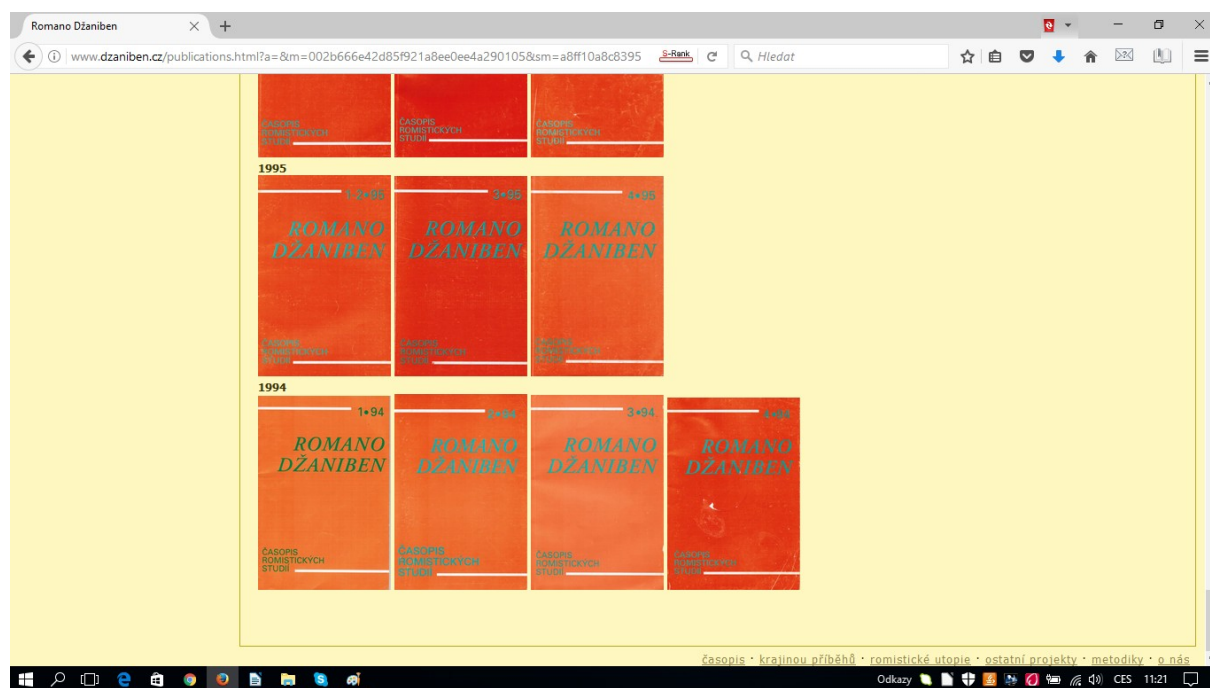
Z řad Romů se rekrutují nejen v České republice ale v celosvětovém měřítku osobnosti vynikající svými schopnostmi a dovednostmi ve všech myslitelných oborech lidské činnosti. Imperativem časopisu Romano džaniben a především milou povinností je o těchto výtvarnících, politicích, hudebnících, literátech a mnohých dalších zpracovat portrét nebo je osobně navštívit a nahrát s nimi rozhovor, který následně v časopise opublikujeme. Druhým, neméně důležitým

důvodem pro publikování rozhovorů, je dokumentování historických etap z pohledu přímých účastníků. Nejčastěji jsou obsahem rozhovoru válečné vzpomínky, migrace za prací apod.

Recenze a anotace

Kratší anotace i obsáhlejší rozborné recenze romistické literatury a monografií romských autorů, výběrově i poezie a beletrie reflektující romskou kulturu.

Novinkou z roku 2016 je digitalizace a on-line zveřejnění celého archivu časopisu od roku 1994 do současnosti. Nejnovější dva ročníky časopisu jsou vždy přístupné pouze našim předplatitelům, starší čísla si v PDF může stáhnout z našich webových stránek kdokoliv. Více o projektu se lze dočíst v kapitole o dalších aktivitách spolku.

[http://www.dzaniben.cz/publications.html?
a=&m=002b666e42d85f921a8ee0ee4a290105&sm=a8ff10a8c8395a0de728a581
27548653&xm=186ea8f7a775911d7c1d29bfbda78fee](http://www.dzaniben.cz/publications.html?a=&m=002b666e42d85f921a8ee0ee4a290105&sm=a8ff10a8c8395a0de728a58127548653&xm=186ea8f7a775911d7c1d29bfbda78fee)

Personální zázemí spolku

V roce 2016 se aktivně na chodu spolku, redakčních pracích a koordinaci projektů podíleli následující členové spolku:

- Výkonná redaktorka (od roku 2000) a od září 2013 ředitelka spolku: **Mgr.Lada Viková** – psycholožka a romistka, odpovídá za redakční práci a dobrou jazykovou úroveň časopisu, zodpovídá za prosazení edičního plánu stanoveného Redakční radou. Podílí se jak na redakční práci, tak na korekturách, a pomáhá s výběrem literatury k recenzování. Zároveň se od září 2013 více podílí na administrativní činnosti a řízení celého spolku, je přítomna při jednáních o zamýšlených projektech, jedná se sponzory, spoluorganizuje schůzky redakční rady apod.

- Výkonná redaktorka a od května 2011 šéfredaktorka:

Helena Sadílková, PhD. – romistka – zodpovídá za recenzní posouzení jednotlivých textů, zajišťuje komunikaci s autory a s recenzenty příspěvků. Podílí se na redakčních pracích a na prepisech českých a romských textů, překládá z angličtiny, doplňuje články o anglická resumé a aktivně zapojuje do redakčních prací studenty romistiky na FF UK a podílí se na výběru vhodných recenzentů pro romistickou i beletristickou literaturu, komunikuje s autory recenzovaných odborných článků.

- Výkonný redaktor a od května 2011 šéfredaktor: **Mgr. Pavel Kubaník** – romista, organizuje setkání Redakční rady, získává příspěvky do recenzované i nerecenzované části časopisu, podílí se na redakčních pracích, udržuje spolupráci se Seminářem romistiky na FF UK, komunikuje s recenzenty. Podílí se na prepisech rozhovorů, zodpovídá za sekci literatury a vyhledává literaturu vhodnou k recenzování.

- Koordinátorka projektu Dějiny Romů ve výuce: **Bc. Jana Rejžková** – romistka, zodpovídá za výše jmenovaný projekt a související webové stránky www.krajinoupribehu.cz, shání zdroje pro financování těchto aktivit, podílí se také na propagaci spolku, mj. na facebookových stránkách.

- Administrativní a technická podpora spolku do září 2016:

Mgr. Jiřina Stolařová - romistka, má na starosti distribuci časopisu předplatitelům a organizační a administrativní chod redakce, udržuje korespondenci s předplatiteli a přispěvateli, zodpovídá za další administrativní záležitosti spolku (vyúčtování grantů a jiná projektová administrativa), spravuje jeho webové stránky.

- Administrativní a technická podpora spolku do září 2016:

PhDr. Eva Zdařilová – absolventka romistiky, má na starosti distribuci časopisu předplatitelům a organizační a administrativní chod redakce, udržuje korespondenci s předplatiteli a přispěvateli, zodpovídá za další administrativní záležitosti spolku (vyúčtování grantů a jiná projektová administrativa), spravuje jeho webové stránky. Na redakčních pracích se pak podílí především překlady z německého jazyka.

Časopis Romano džaniben v roce 2016

Projekt byl realizován v souladu s podmínkami dotací a splnil plánovaný záměr vydat dvě čísla časopisu *Romano džaniben* 1/2016 a 2/2016. Obě čísla byla vydána nákladem 300 kusů.

Cíle projektu byly dosaženy plánovanými aktivitami podle navrženého harmonogramu. Do recenzované části bylo redakcí časopisu přijato pro obě čísla ročníku 2016 osm článků, dva byly redakcí nedoporučeny k recenznímu řízení, zbylé byly publikovány po přepracování na základě recenzního řízení. Do nerecenzované části byly zařazeny celkem čtyři příspěvky a devět recenzí.

Úspěchem je, že se stále daří držet vysokou úroveň recenzovaných článků a dodržet podmínky Rady pro výzkum, vědu a inovaci, tedy časopis byl i pro rok 2016 veden na seznamu recenzovaných časopisů:

(<http://www.vyzkum.cz/storage/att/B824F2CAD362169FB3F3287B0C4B6D7A/Seznam%20%C4%8Dasopisu%20pro%20rok%202015.pdf>)

Díky tomu je o publikování článků v časopise stále zájem. Zároveň se však prodloužila doba od přijetí článku v redakci k jeho publikování. Recenzní řízení každého článku trvá minimálně 2-3 měsíce, v některých případech dochází k vypracování nových posudků po přepracování původního textu, tedy přípravná fáze článku může trvat i 5-6 měsíců.

Projekt byl a stále je určen: romistické obci, odborníkům a studentům romistiky a přílehlých oborů, romské i neromské veřejnosti se zájmem o romskou kulturu, Romům uplatňujícím své právo požívat a šířit vlastní kulturu v mateřtině, romským i neromským organizacím: neziskovým, charitativním a církevním organizacím, médiím, státní správě, specializovaným pracovištím, resp. profesním skupinám, které se dostávají do přímého styku s Romy: učitelům, sociálním pracovníkům, romským poradcům a asistentům, pracovníkům policejní a vězeňské služby.

I ve 22. ročníku byly publikovány články, které pomáhají obohatit romskou i neromskou veřejnost, a to především zájemce o romistiku (potažmo romský jazyk, historii, kulturu), jak v recenzované části, tak i v neodborné, revuální části. Podařilo se získat zajímavé texty a realizovat jejich vydání, např. přelomovou studii k tématu tolerovaných Romů (známi z Moravy), ovšem naprosto nově právě v Čechách 18. století (Jiří Hanzal), novátorský text

k historii olašských Romů na území Slovenska revidující hned několik v české romistice zapoužívaných rutinních informací k této romské skupině (Markéta Hajská) a materiálově bohatou studii k tématu interetnických vztahů a hranic v jedné obci na Svidnicku (Jan Ort). Recenzní článek je věnován (na základě nedávné studie Paoly Toninato, publikované v prestižním nakladatelství Routledge) bilanci současného psaní o romské literatuře Romů českých zemích (Karolína Ryvolová). Romština je v tomto ročníku prezentována v povídkách Ivety Kokyové, dosud nevydaných textech zesnulého Andreje Gini a jeho vnučky, Stanislavy Mikové. V romštině a českém překladu též publikujeme memorát k tématu průběhu druhé světové války právě na Svidnicku.

Vzhledem k zaměření časopisu na širokou veřejnost a vzhledem k rozdělení časopisu na dvě části – odbornou a neodbornou – si časopis zachovává předplatitele a zároveň publikované texty nezůstanou čtené pouze v kruhu akademickém, ale dostane se jim širšího obecnstva, což směřuje k jejich popularizaci.

Z povahy časopisu a způsobu jeho distribuce skrze Českou poštu a.s. vyplývá, že nedochází k žádnému omezení jeho dostupnosti. Časopis je možné snadno objednat v redakci, je stále možné objednat si archivní čísla tohoto časopisu buď poštou, nebo mailem (kontakt je možné najít v tiráži časopisu a na webových stránkách - <http://www.dzaniben.cz/>).

OBSAH ČASOPISU V ROCE 2016

ROMANO DŽANIBEN 1/2016

Recenzovaná část

Zuzana Krinková: Několik úskalí studia španělského *caló*

Španělské *caló* je nejlépe dokumentovanou pararomštinou co do množství pramenů i časového rozmezí jejich vzniku. I přes tuto zdánlivou nespornou výhodu se lingvistické studie o *caló* však v naprosté většině případů omezují jen na dílčí články analyzující vybrané historické prameny či popisující vybrané obecné rysy *caló*, zřídka se objevují dílčí studie založené na terénním výzkumu vybrané lokality. Komplexní studie o slovní zásobě *caló* z historického pohledu dosud nebyla zpracována. V článku se autorka zamýšlí nad důvody, proč tomu tak je. Hlavním cílem je seznámit české čtenáře s tímto nepochybně zajímavým jazykovým kódem a upozornit je na úskalí, s nimiž se musí případný zájemce během svého studia *caló* vyrovnat.

Jiří Hanzal: Život a putování Cikána Jiřího Klora po Čechách do roku 1750

Cikáni byli na Moravě od roku 1538 vyháněni ze země, v Čechách k tomu docházelo od roku 1545. Roku 1689 byli v Čechách prohlášeni za psance, na Moravě nejpozději roku 1701. V následujícím období byli stále přísněji pronásledováni. Přesto se stále znovu objevovali v obou zemích. Studie představuje prvního prokázaného tolerovaného Cikána pro území Čech. Byl jím Jiří Klor se svou rodinou. Byl rodilý Cikán, narodil se někdy kolem roku 1715 v Náchodě, jeho matkou byla Cikánka Kateřina, roku 1728 popravená v Poličce. Klor sám přežíval na svobodě, žil vždy pouze v Čechách, jeho řemeslné kočovnictví v pěti českých krajích je doloženo v letech 1749–1750. Začátkem roku 1750 byl Klor i s manželkou a čtyřmi dětmi dvakrát zadržen v jižních Čechách a neprávem poslán postrkem na Moravu. Po provedeném úředním vyšetřování panovnice Marie Terezie zdůraznila, že Klor je *bývalý Cikán*, který se živil poctivě, povoleným způsobem a vyňala ho z platnosti dobových proticikánských zákonů. Rozhodla, že Klor i jeho rodina mají být umístěni někde v Českém království. Marie Terezie je tedy vzala pod ochranu a Jiří Klor byl nadále v Čechách tolerován.

Recenzní články

Karolína Ryvolová: Moc písma

Vývoj romského psaní ve světě trvá s přestávkami a přesuny těžiště mezi jednotlivými centry už bezmála sto let. Je proto s podivem, že první skutečně reprezentativní monografie pokoušející se o komplexní zmapování tohoto fenoménu vyšla až v roce 2014. Pečlivá badatelská práce autorky má šanci ustanovit tento text jako jeden z klíčových pro budoucnost. Už samotné slovní spojení v názvu, *Romani writing*, napovídá, že autorka svůj teoretický rámec domýšlela do důsledku. *Romské psaní* je otevřený pojem, umožňující zahrnutí nejrůznějších projevů užívání písma, zatímco *romská literatura* implikuje komplexní literární provoz s institucionálním charakterem. Práce Paoly Toninato není a z principu ani nemůže být bezchybná či vyčerpávající, tak jako žádný text pokoušející se zastřešit mimořádně heterogenní romskou slovesnost ve světě. Potýká se přinejmenším se dvěma závažnějšími úskalími: za prvé replikuje již ve starší literatuře známý problém se směřováním etnických kategorií, když používá výraz Rom jako zastřešující termín pro všechny evropské itineranty, a za druhé se primárně zaměřuje na poezii, následkem čehož jsou její závěry méně průkazné. I přesto buduje pevný a poctivý základ, o který se další bádání v oblasti romské písemné tvorby může opřít.

Nerecenzovaná část

Lada Viková: Největší význam má pro mne přátelství a sounáležitost, vědomí, že nejsem jenom já , to pochází od mé matky. / Setkání s výtvarnicí Nicole Taubinger (a s její maminkou, sportovkyní a gymnaziální profesorkou, Miroslavou Taubinger)

Rozhovor se šperkařkou Nicole Taubinger, využívající ke své volné tvorbě netradiční, „odpadové“ materiály. Nicole pochází z rodiny moravských Romů, zasažených genocidou. Rodinná historie, traumata a částečná amnézie rodinné paměti je tématem, které autorka textu rozebírá ve svém komentáři, zatímco s maminkou Nicole, paní Miroslavou Taubinger, hovoří o historii její rodiny, jejím životním příběhu a způsobu vyrovnávání se s traumatem holocaustu. Příspěvek je zároveň ukázkou plodné spolupráce/interakce romské pamětnice s badatelem, jež společně rozkrývají minulost, o které se v rodině „nemluvalo“.

Iveta Kokyová: Dogejl'as maro a jiné povídky

Dosud nepublikované povídky spisovatelky Ivety Kykokové.

ROMANO DŽANIBEN – 2/2016

Recenzovaná část

Markéta Hajská: Migrační trajektorie olašských Romů na Prešovsku od poloviny 19. století až do zániku kočování

Tento článek se zaměřuje v diachronní perspektivě na migrační trajektorie olašských Romů, kteří se v druhé polovině 19. století usídlili v obci „Borovany“ na východním Slovensku. Sleduje migrační pohyby této skupiny zejména v oblasti dnešního Prešovského kraje, ale také v širších okruzích od jejich příchodu do této oblasti až do ukončení jejich nomádských aktivit přibližně před půl stoletím. Od výše zmíněné obce odvozují dodnes své kořeny stovky olašských Romů pocházející z východního Slovenska, kteří sami sebe označují jako Vlašika Rom. Ti tvoří poměrně specifickou skupinu olašských Romů, kteří se od ostatních Romů žijících na jižním a jihozápadním Slovensku liší jednak dialektně a jednak kulturně. Článek se zaměřuje na podoby jejich migračních trajektorií a věnuje se také dopadům některých makrospolečenských proměn na členy této skupiny. Na příkladu jedné mikrosociety se autorka snaží osvětlit řadu málo probádaných míst v historii olašských Romů (jejich kočovné trasy, důvod a průběh postupného zániku kočovného způsobu života) a pokládá otázku, zda lze na tuto skupinu oprávněně nahlížet jako na polokočovnou.

Jan Ort: Migrace z východoslovenské vesnice. Historický přehled a současné modely.

Předkládaný text si klade za cíl shrnout historii migračních pohybů ve vybrané lokalitě a modely migrací současných. Na migraci autor nahlíží jako na ekonomickou strategii, která má však nutně přesah do sociálních vztahů, ať už vesnice nebo konkrétně dané romské komunity. Soustřeďuje se tak na vztahy v rámci zdrojové lokality, skrze které je na migraci samotnými aktéry nahlíženo. V textu poukazuje na to, že v kontextu dané vesnice migrace není specificky romskou ekonomickou strategií, a současně ale ukazuje, že skrze romství lze nabývat specifických migračních zkušeností.

Plamena Stojanova: Sociální a ekonomické změny v životě bulharské cikánské populace (1945 – 1989)

Příspěvek se zabývá změnami v životech romské populace v době od roku 1945 do roku 1989. V souvislosti se státními politikami, jejichž cílem bylo zvyšování životní úrovně, jsou v článku důkladně prozkoumány oblasti vzdělávání, práce (zaměstnanosti) a bydlení Romů. Výsledky a důsledky těchto politik, realizovaných během 45 letého období, jsou kriticky zhodnoceny a zanalyzovány. Článek vychází především z archivních dokumentů.

Nerecenzovaná část

Andrej Giňa: Pohádky

Dosud nepublikované texty z pozůstalosti autora.

Stanislava Miková: Povídky

Prvotiny Stanislavy Mikové, vnučky Andreje Giňi, která se rozhodla na literární tvorbu svého dědečka po jeho smrti navázat.

Ta sas o l'udos pre bida. Pa'is imar lokores avi'am ke amende, the o gadže the o Roma. Rozhovor s paní Zuzanou Sivákovou. (Jan Ort)

Komentovaný válečný memorát ze Svidnicka, zaznamenaný v roce 2012, doplněný o výpovědi dalších pamětníků.

Financování časopisu:

Vydání obou čísel časopisu Romano džaniben v roce 2016 podpořili:

Ministerstvo kultury ČR částkou 443 000,-

Magistrát hl. m. Praha částkou 70 000,-

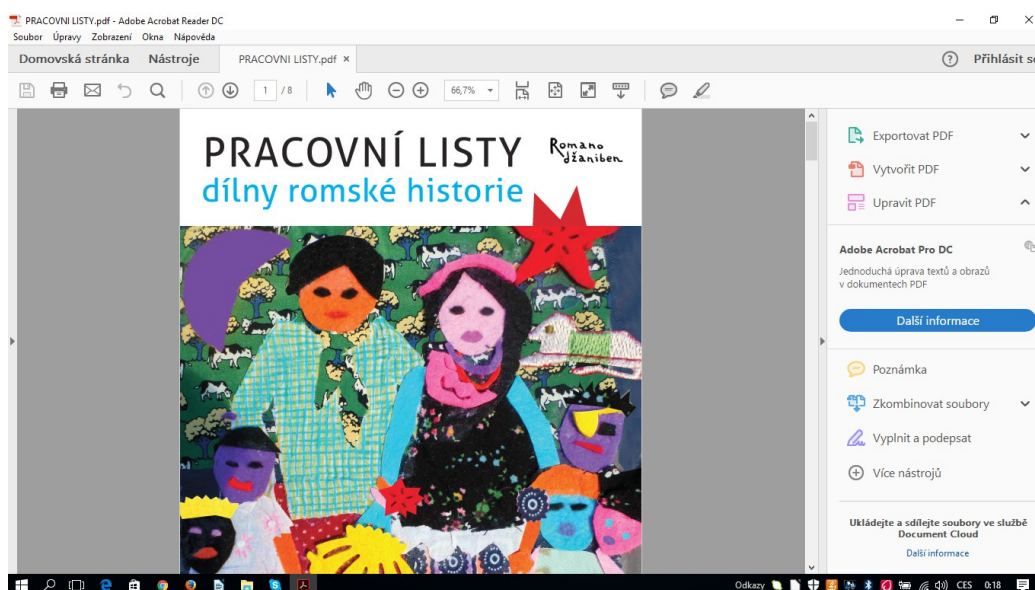
Dále by časopis nemohl vyjít bez již tradiční podpory Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze

a za štědrost děkujeme také soukromým dárcům.

Další aktivity spolku v roce 2016

Vedle vydávání stejnojmenného časopisu se spolek Romano džaniben zabývá také dalšími projekty, které jsou většinou edičního nebo vzdělávacího charakteru. V roce 2016 jsme zůstali věrní oblasti vzdělávání a prohlubování odborné diskuze pomocí již tradičního projektu Dějiny Romů ve výuce a přednáškového cyklu Romistické utopie. Navíc jsme v rámci projektu Romano džaniben: On-line přístup k romským textům II zdigitalizovali již celý archiv časopisu a obohatili jej o výukové metodiky k vybraným textům.

Romano džaniben: on-line přístup k romským textům II

Projekt navazoval na program realizovaný v roce 2015, kdy jsme digitalizovali a zveřejnili on-line archiv časopisu od roku 2000 do současnosti. V roce 2016 jsme v rámci tohoto projektu s pomocí více spolupracovníků shromáždili skeny starších archivních čísel a nechali vytvořit pdf verze, které jsme následně také vyvěsili na webové stránky organizace (dostupné na internetových stránkách www.dzaniben.cz v sekci „vyhledávání“). Hlavním cílem celého projektu bylo online zpřístupnění korpusu romsky psaných textů (literatura, memoráty, narativy). K vybraným romským textům jsme pak vytvořili a pilotně ozkoušeli metodiky pro výuku romštiny (dostupné na www.dzaniben.cz v rubrice „metodiky“). Snadná dostupnost korpusu má význam pro akademickou i laickou obec včetně Romů, zvláště pak pro učitele romských reálií a historie, romštiny, redaktory romských textů nebo romské spisovatele.

Nejnovější dva ročníky časopisu jsou vždy přístupné pouze našim předplatitelům, starší čísla si v PDF může stáhnout kdokoliv.

Projekt bude v roce 2017 pokračovat, v rámci něj dojde ke zveřejnění nových textů – z nového ročníku - (především těch v romštině) a budou opět vytvořeny další metodiky využitelné ve výuce romštiny.

Projekt byl realizován za finanční podpory Úřadu vlády ČR a Rady vlády pro národnostní menšiny a Magistrátu hl. m. Prahy. Oběma sponzorům na tomto místě děkujeme.

Úřad vlády České republiky

Úřad vlády ČR projekt podpořil částkou 85 000,- z programu *Podpora implementace Evropské charty regionálních či menšinových jazyků za rok 2016*.

Magistrát hl. m. Prahy projekt podpořil 20 000 ,- z *Celoměstských programů podpory aktivit národnostních menšin na území hl. m. Prahy pro rok 2016.*

Romistické utopie

Přednáškový cyklus Romistické utopie začal v říjnu 2010, probíhá s výjimečnými přestávkami po dobu akademického školního roku. V roce 2016 proběhlo v rámci cyklu 8 přednášek.

Cyklus má tři hlavní cíle:

- a) propojit badatele a studenty z ČR zajímající se o romskou kulturu v nejširším slova smyslu
- b) umožnit studentům a badatelům prezentovat vlastní bádání či náměty před zasvěceným publikem a získat tak ojedinělou zpětnou vazbu
- c) propagovat existenci časopisu Romano džaniben a rozvíjet osobní kontakty s badatelskou obcí v ČR (případně na Slovensku a jinde v zahraničí), které lze zúročit v získávání odborných textů pro další vydání časopisu.

Zvukové záznamy jsou následně pro zájemce k poslechu na stránkách www.dzaniben.cz

Přednášky v roce 2016 (číslice značí pořadí přednášky od začátku cyklu v roce 2010, anotace jsou kopírovány z pozvánek, zde jsou ponechány ve stejném znění):

44. RU, prosinec 2016: Barbora Černušáková

„Neviditeľná práca, neviditeľný proletariát“

V prezentácii sa zameriam na formy práce, ktoré som pozorovala počas tohtoročného terénneho výskumu medzi Rómami v A (mestskej časti Ostravy). Napriek rozšírenej predstave, že vyrastá generácia, ktorá „nikdy nepracovala“, etnografické dáta naznačujú, že Rómovia (ženy aj muži) pracujú, ale z veľkej časti „neformálne“, „na dohodu“, prípadne na základe ústnej dohody. Ide zväčša o nízko-kvalifikované práce ako napríklad stavebné práce, upratovanie, recyklácia odpadu a podobne. V diskusii sa dotknem faktorov, ktoré prispievajú k voľbe neformálnej práce (exekúcie, sociálne siete, diskriminácia a rodinné dôvody) a pokúsim sa teoretizovať, do akej miery Rómovia po deindustrializácii, ktorú Ostrava zažila v 90. rokoch, predstavujú časť „priemyselnej rezervnej armády“. Počas výskumu som využívala najmä metódu participatívneho pozorovania rómskych robotníkov a robotníčok z A: na pracoviskách a v domácnostiach.

43. RU, listopad 2016: Štěpán Ripka a Jan Ort
Sekuritizace Romů v ČR – report z kvalitativního výzkumu

Sekuritizace je proces, kdy se jednotliví aktéři snaží přesunutím důrazu z politických otázek na otázky bezpečnosti ospravedlnit zavedení mimořádných opatření proti uměle vytvořeným hrozbám. V roce 2015 jsme navštívili 30 klientů organizace Romodrom v několika krajích a ptali se jich, jak si v kontextu sekuritizace zajišťují bezpečí a jaké mají interakce s policií a dalšími institucemi. Označování spojené se zesíleným dohledem, diskriminací (především v oblasti bydlení) a obavami z konfliktů a násilí vede k izolaci a dalšímu vylučování Romů. V prostředí sociálního vyloučení (například na ubytovnách) mezi osobami s různými potřebami a chováním existuje velké riziko konfliktů o omezený prostor a zdroje a vysoká míra násilí, kterou se cítí ohroženy zejména ženy. Muži jsou zde naopak nuceni zaujímat stereotypní postoje, které souvisejí s přisouzenou rolí fyzického ochránce bezpečí rodiny.

42. RU, říjen 2016: Václav Walach
Hra o respekt v sociálně vyloučené lokalitě: Pouliční, nebo romská?

Kultura ulice představuje jeden z tradičních kriminologických přístupů k porozumění zločinu v deprivovaných a stigmatizovaných městských čtvrtích. Staví na předpokladu, že v těchto sociálních prostorech dochází ke vzniku specifické kulturní formy, jež podmiňuje a reguluje výskyt zločinných strategií či praktik. V prezentaci bude diskutována její aplikovatelnost v kontextu jedné sociálně vyloučené lokality, a to v konfrontaci s perspektivou „tradiční romské kultury“. Který z těchto modelů má větší analytickou váhu? Vylučují se navzájem, anebo je lze propojit? Jaký je význam etnicity pro pochopení kriminality ve vyloučených lokalitách? Toto jsou hlavní otázky, na které se v prezentaci pokusí autor odpovědět.

41. RU, květen 2016: Andrej Belák
Zdravé komunity? O prísľuboch zdravotnej mediácie pre segregovaných Rómov na Slovensku a inde

V strednej a východnej Európe sa národné programy tzv. zdravotnej mediácie postupne etablojú ako hlavné nástroje štátov na vylepšovanie zdravotného stavu vylúčených Rómov. Tieto programy zväčša najímajú ľudí priamo spomedzi obyvateľov segregovaných rómskych enkláv, školia ich a zamestnávajú ako komunitných pracovníkov zameraných na uľahčovanie prístupu k bežnej zdravotnej starostlivosti a na zdravotnú osvetu. V príspevku sa podelím o predbežné výstupy svojho aplikovaného etnografického výskumu v slovenskom projekte Zdravé komunity, ktorý predstavuje jeden z najstarších a

najrozvinutejších zdravotne-mediačných programov v regióne. Výskum sa zameriaval najmä na dve otázky: Čo možno od Zdravých komunit a podobných programov reálne očakávať, pokiaľ ide o vylepšovanie zdravotného stavu Rómov? Do akej miery sú tieto programy k segregovaným Rómom férové?

40. RU, duben 2016: Pavel Baloun

„Nomádská krev se v cikánu nikdy nezapře.“ **Reprezentace „cikánů“ v československé kriminalistice (1918-1940)**

Dosavadní bádání na poli historie proticikánských opatření v českých zemích v době 1. poloviny 20. století se opírá o poměrně omezený výsek pramenů, především úřední provenience. Tuzemské badatelky a badatelé tyto archivní prameny využívají hlavně k rekonstrukci struktury romské populace v daném období a geograficky vymezeném prostoru.

Autor ve svém příspěvku představí analýzu reprezentací „cikánů“ na stránkách meziválečných československých policejních časopisů a četnických učebnic i příruček. Cílem bude poukázat na možnosti i limity využívání tohoto často opomíjeného typu pramenů k interpretaci uplatňování proticikánských opatření na území Československa mezi léty 1918-1940. Po zasazení československé kriminalistické produkce do obecnějších kontextů (vznik a vývoj kriminalistického diskurzu a praxe v Evropě, navazování mezinárodní policejní spolupráce či vývoj policejních technik identifikace) autor představí nejprve klíčové prvky československé kriminalistiky a následně dominantní reprezentace „cikánů“. Nevyhne se přitom otázce, jakou úlohu v těchto reprezentacích hrála např. kategorie rasy.

Na závěr nastíní možné souvislosti mezi rolí reprezentací „cikánů“ v československé kriminalistice a skutečností, že dozorcí v tzv. cikánských táborech v Letech u Písku a v Hodoníně u Kunštátu za druhé světové války byli příslušníci četnického sboru.

39. RU, březen 2016: Plamena Stoyanova

The Bulgarian Gypsies and the emigration of the Bulgarian ethnic Turks / 1948 – 1989/

This presentation is a result of a several year documentary study, which I carried out in various archives of Bulgaria, but mostly in the Archive of the Ministry of Interior. The topic is just a part of a larger research, concerning the overall policy towards the minority in the years of socialism.

“The Gypsies are our own, domestic problem” is a phrase attributed to the long-term former head of the communist Bulgarian state, Todor Zhivkov.

It is a little known fact that towards the end of the 40's, the Bulgarian Gypsies suddenly turned from a 'domestic problem' to something much larger and thus became a part of the great confrontation between the two world political camps divided by the Iron Curtain. This took place during the emigration of the ethnic Bulgarian Turks, which started in 1948, and during which, applications for emigration were filed by both Bulgarian Turks and Muslim Bulgarian Gypsies. It is the latter ethnic minority that became the cause for a serious conflict between 'communist Bulgaria' and 'capitalist Turkey'.

This presentation aims at following the events of the end of the 40's and the beginning of the '50s of the previous century, as well as analyzing the consequences of the confrontation between the two neighbouring Balkan countries.

38. RU, únor 2016: Lucie Čechovská

Narativní identity romské mládeže aktivizované náboženskými skupinami

Prezentace představí kvalitativní výzkum věnovaný narativním identitám romské mládeže, která žije v městském prostředí a v interakci s místními náboženskými skupinami. Během sběru dat a v rámci jejich analýzy se otevřely zásadní otázky související s aktuálními diskuzemi jak v rámci akademického studia náboženství, tak v rámci studia identit Romů a Romek.

Prezentace se tak dotkne omezení, která do výzkumu přináší samotný koncept „náboženství“, dále pak principu symetrie ve studiu identit Romů a Romek a s tím souvisejícího problému transparentnosti hlasů všech aktérů/ek výzkumu v závěrečném textu. V neposlední řadě představí možnosti narativních biografických rozhovorů ve studiu identit Romů a Romek a inspiraci v podobě autobiografické práce Glorie Anzaldúy (mexicko-americká autorka, feministka a aktivistka) o životě na mexicko-texaských hranicích.

37. RU, leden 2016: Jakob Wiedner

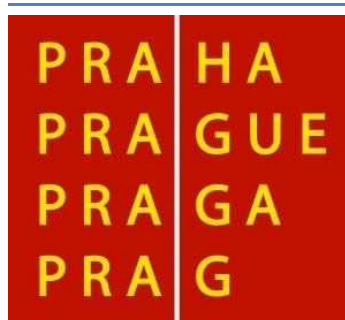
Norwegian Romani in meta-linguistic discourse

In my talk I will first give a structural account of Norwegian Romani (Norwegian 'Scandoromani'), a Para-Romani variety spoken by the so-called Romanifolk/Tatere minority community in Norway. I will then focus on the history of Roma immigration to the Scandinavian countries, the connection to Swedish Para-Romani and its reception in scientific and non-scientific literature.

The second part of my talk deals with the differences in how Norwegian Romani is spoken about and how it is imagined in legal texts addressing minority issues on the one hand, and in interviews with Norwegian Romani speakers on the

other. I will describe my approach to examine this meta-linguistic discourse in which the various discourse participants have different aims and purposes to engage in creating their image of Norwegian Romani.

Finally I will give examples of how my interviewees describe the way they use this Para-Romani variety in everyday life.

Cyklus bylo možné uskutečnit díky podpoře Magistrátu Hlavního města Prahy a jeho *Celoměstských programů podpory aktivit národnostních menšin na území hl. m. Prahy pro rok 2016*.

Dějiny Romů ve výuce

V roce 2016 jsme pokračovali s realizací projektu „Dějiny Romů ve výuce“, jehož hlavním cílem je poskytnout pedagogům komplexní podporu při výuce moderní historie Romů. Ta je poskytována formou webových stránek „**Krajinou příběhů**“ (www.krajinoupribehu.cz), které obsahují multimediální učebnici moderní historie Romů na území České republiky založenou na práci s [interaktivními mapami](#) a příběhy konkrétních míst a skutečných osob. Učebnice obsahuje veřejné texty a úkoly pro samostatnou práci žáků. Dále jsou zde metodické materiály určené pouze pedagogům pro využití ve výuce, které jsou přístupné po předchozí registraci na stránkách.

V roce 2016 byly webové stránky doplněny o deset nových didaktických materiálů vztahujících se k místům spjatým s romskou historií. V příbězích míst i osob byla tematizována především Rokycany a Beroun.

Interkulturní dílny

Nedílnou součástí projektu jsou také dílny romské historie pořádané na školách, v rámci nichž mají žáci a studenti možnost aktivně se seznámit s romskou kulturou a historií přímo od romských vypravěčů. Dílny se skládají z několika bloků. Po úvodním seznámení s moderní romskou historií a metodami orální historie, včetně zásad vedení rozhovorů s pamětníky historických událostí, zásadami jejich přepisu a vedení terénního deníku, se studenti v doprovodu lektorů setkávají s romským informátorem v jeho domácím prostředí, což jim umožňuje nahlédnout do každodenního života představitelů romské menšiny. Pomocí vedeného rozhovoru pak získávají poznatky o nedávné historii Romů, zvycích, kultuře, jazyku ale také názorech samotných Romů na některé historické události.

V rámci loňského projektu bylo zrealizováno 5 bloků dílen pro žáky a studenty pražského Gymnázia Sázavská, ZŠ Donum Felix Buštěhrad, 8. ZŠ Kladno, ZŠ Josefov a ZŠ Hanspaulka Praha. Celkem dílnami prošlo 125 účastníků. Ve spolupráci s výtvarnicí Petrou Tůmovou byly pro dílny vytvořeny nové pracovní listy, které přispěly k většímu zapojení žáků. Kromě přímých účastníků měl projekt dopad i na další studenty a učitele dějepisu, kteří se o projektu dozvídají z webových stránek Krajinou příběhů.

Pro dílny byli v roce 2016 osloveni informátoři: D.Kalmán, H.Janičová, L. Rakaš, Dana E. Hrušková

Ohlasy na interkulturní dílny pro žáky a studenty jsou vesměs pozitivní. Z hodnocení získaného prostřednictvím hodnotících dotazníků (otevřené otázky) vyplněných po skončení dílen vyplývá, že projekt dobře naplňuje stanovené cíle,

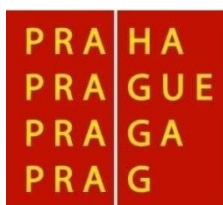
tedy že studenti na základě historických poznatků revidují své postoje k současné situaci Romů v ČR, zamýšlejí se nad ní a vidí celou situaci ve větších souvislostech. Dokonce i ti studenti, kteří hodnotí dílnu horší školní známkou, pak v otevřených odpovědích popisují přínos a získání nových poznatků a pohledů.

Odpovědi na jednotlivé otázky lze shrnout takto:

1. Studenti by dílny ohodnotili průměrnou školní známkou **1,6**. Nejčastějším hodnocením byla známka 1. V žádné škole nebylo celkové hodnocení horší než známka 2.
2. Co se týče nových poznatků, byly dílny pro studenty přínosné. Nejčastěji zmiňované nově nabyté informace se týkaly především obecně historie a kultury; konkrétně dělení Romů na skupiny, indického původu, existence romské vlajky, hymny a vlastního jazyka, faktu, že Romové byli vězněni v koncentračních táborech či celkově špatného vnímání Romů okolní společností v průběhu historie. Nemalá část žáků také uvedla, že pro ně byly v dílně nové téměř všechny informace, že se s romskou historií a kulturou dříve vůbec nesetkali. Někteří studenti také kvitovali seznámení se s oborem romistika na FF UK.
3. Na otázku, co je na dílnách nejvíce zaujalo, většina studentů zmínila setkání s pamětníkem – romským informátorem. Z pohledu projektu je toto hodnocení velmi důležité, dalo by se říci stěžejní. Projekt je do značné míry postaven na osobních příbězích, orální historii a předávání zkušeností přímo – ne zprostředkovaně skrze média. Jsme proto rádi, že studenti tento záměr vnímají. Další téma, které u studentů stále výrazně rezonuje, je 2. světová válka a romský holocaust, byť o něm naši informátoři a lektori z pochopitelných důvodů hovoří převážně také již jen zprostředkovaně.
4. Převážné většině studentů během dílen nic nechybělo. I přes zpracování nových pracovních listů, které pomáhají k větší interaktivitě semináře, by někteří žáci uvítali ještě více her a aktivit.
5. Na otázku, co z dílen studenti využijí pro další život, mnoho studentů nedokázalo odpovědět. Tušili, že se jim informace někdy hodit budou, ale nyní přesně neuměli říci k čemu, což není nijak překvapivé. Na druhou stranu se poměrně často objevoval názor, že dílny změnily pohled studentů na Romy, ztratili vůči Romům předsudky, „už se jich nemusejí bát“ či dokonce, že by rádi o tomto novém pohledu přesvědčili své rodiče (!) či okolí. Toto bezprostřední hodnocení samozřejmě považujeme za velmi pozitivní dopad projektu.

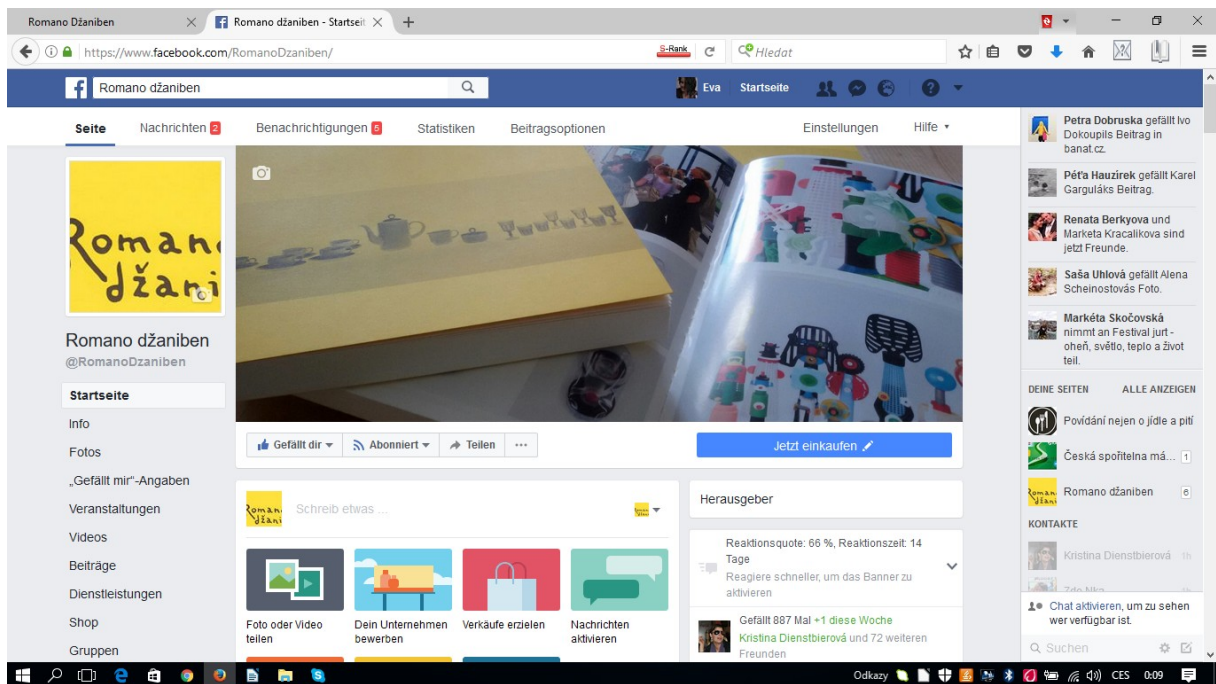

Projekt v roce 2016 podpořilo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR z dotačního programu Podpora vzdělávání v jazycích národnostních menšin a multikulturní výchovy na rok 2016, částkou 128 700 Kč, Nadační fond obětem holocaustu částkou 40 000 Kč a Magistrát hlavního města Prahy, částkou 40 000 Kč. Děkujeme za podporu.

Propagace

V roce 2016 jsme se snažili cíleně oslovit nové potenciální čtenáře časopisu Romano džaniben také pomocí rozeslaných hromadných mailů a propagačních materiálů. Veřejnost jsme aktivně oslovovali prostřednictvím Facebooku, kde naše stránka během roku přesáhla 800 fanoušků. Nechali jsme graficky zpracovat a v malém množství též vytisknout karty coby ve formátech záložky nebo pohlednice s oboustranným potiskem. Věříme, že tyto materiály rozesílané v papírové i mailové podobě pomohly zviditelnit námi vydávané periodikum.

Zhodnocení roku 2016

Rok 2016 lze můžeme opět hodnotit jako úspěšný. Podařilo se nám vydat zajímavá čísla unikátního časopisu Romano džaniben, jenž je jediným odborným romistickým periodikem v České republice. Významným a možno říci přelomovým počinem se stal projekt Romano džaniben: on-line přístup k romským textům II, v rámci něj se podařilo umístit kompletní archivní čísla časopisu od roku 1994 až do současnosti na webové stránky www.dzaniben.cz. Tím jsme usnadnili dostupnost tohoto časopisu pro širokou veřejnost. K vybraným textům jsme rovněž vytvořili jednoduché metodiky, které umožňují jejich použití v rámci různých kurzů romského jazyka.

Časopis jsme propagovali jak pomocí hromadných mailů, tak i rozesíláním propagačních materiálů v tištěné podobě. V roce 2016 spolek rovněž získal jistou prestiž díky projektu Romistické utopie, v jehož rámci bylo zorganizováno osm seminářů (přednášek a diskusí) – opět tak docházelo k pravidelnému setkávání odborníků, kteří se vzájemně obohacují o své poznatky.

Dalším úspěšným krokem spolku Romano džaniben byla pokračující realizace projektu Dějiny Romů ve výuce. Zde se spolek opět zaměřil na posílení výuky moderní romské historie na základních a středních školách v ČR. Podařilo se navázat spolupráci jak s novými školami, tak s romskými informátory. Do programu jsme také nově zapojili téma romského jazyka, se kterým se snažíme seznamovat především studenty v rámci interkulturních dílen. V projektu dokazujeme, že se nechceme uzavírat pouze do světa odborných kruhů, ale naopak se snažíme poznatky o romské kultuře, jazyku a historii přibližovat široké veřejnosti.

Za spolek Romano džaniben

Lada Viková

a

Eva Zdařilová